

**Ramsjøelva Kraftverk AS i Tydal kommune i Sør-
Trøndelag Fylke**

Virkninger på biologisk mangfold

Bioreg AS Rapport 2010 : 47

BIOREG AS

Rapport 2010:47

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-140-5
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Finansinert av: Småkraftkonsult AS	Dato: 26. november 2010
Langelo G. F & Oldervik, F. G. 2010. Ramsjøelva Kraftverk i Tydal kommune i Sør-Trøndelag fylke. Virkninger på biologisk mangfold. Bioreg AS rapport 2010 : 47. ISBN-nr. 978-82-8215-140-5.		
Referat: På bakgrunn av krav fra statlige myndigheter er virkningene på det biologiske mangfoldet av ei vasskraftutbygging av Ramsjøelva i Tydal kommune, Sør-Trøndelag fylke vurdert. Arbeidet er konsentrert omkring forekomst av rødlistearter og sjeldne og/eller verdifulle naturtyper. Behov for minstevassføring i elva er vurdert og det er kommet med forslag til eventuelle avbøtende og kompenserende tiltak.		
4 emneord: Biologisk mangfold Rødlistearter Vasskraftutbygging Registrering		

Figur 1. Bildet på forsida er tatt fra øvre del av utbyggingsområdet. Som en ser så er det blandingsskog og myr som dominerer vegetasjonen her. (Foto; Bioreg AS ©).

FORORD

På oppdrag fra Småkraftkonsult AS har Bioreg AS gjort registreringer av naturtyper og rødlistearter i forbindelse med ei planlagt kraftutbygging av Ramsjøelva i Tydal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Ei viktig problemstilling har vært vurdering av behov for minstevassføring.

For oppdragsgiverne har Henning Tjørhom vært kontaktperson, og for grunneierne, Ola O. Aune. For Bioreg AS har Finn Oldervik i hovedsak vært kontaktperson mens Geir Langelo har utført den naturfaglige undersøkelsen. Disse to sistnevnte personene har også skrevet rapporten, mens Oldervik har kvalitetssikret den.

Vi takker oppdragsgiverne for tilsendt bakgrunnsinformasjon fra Fylkesmannens miljøvernnavdeling ved Bjørn Rangbru og miljøvernrådgiver i Tydal kommune, Hilde Kirkvold har vært kontaktet og takkes herved for velvillighet og opplysninger om dyrelivet i Tydal. Grunneier Ola O. Aune takkes for å ha kommet med opplysninger angående både vilt, kulturminner og andre tema innen utbyggingsområdet.

Trondheim/Aure 26. november 2010

GEIR LANGELO

FINN OLDERVIK

SAMMENDRAG

Bakgrunn

Rettighetshaverne har i samarbeid med Fjellkraft AS planer om å utnytte Ramsjøelva i Tydal kommune i Sør-Trøndelag til drift av småkraftverk.

I forbindelse med dette stiller statlige myndigheter (Direktoratet for naturforvaltning, Olje- og energidepartementet) krav om at eventuelle forekomster av rødlistearter og artsmangfold ellers i utbyggingsområdet skal undersøkes. På oppdrag fra Småkraftkonsult AS har Bioreg AS gjennomført ei slik kartlegging i og inntil utbyggingsområdet, samt vurdert virkningene av ei eventuell utbygging på de registrerte naturkvalitetene.

Utbyggingsplaner

Tiltakshaverne har lagt fram planer om å bygge ut Ramsjøelva fra kote 688 og ned til kote 597 ved Løddølja. Fra inntaket skal driftsvatnet ledes langs vestsiden av elva, alternativt østsiden, ned til kraftverket som er tenkt plassert litt nedenfor samløpet med Løddølja. Røret vil få en lengde på ca 1800 meter, og en diameter på 870 mm. Rørgata vil langs det meste av strekningen gå gjennom fattig fastmattemyr, samt litt blåbærskog med mest gran og bjørk i tresjiktet. Kraftverket vil bli liggende i dagen med en kort avløpskanal tilbake til elva. Samlet nedbørsområde for det planlagte tiltaket vil bli på 17 km², med ei årlig middelavrenning på 714 l/s. Alminnelig lågvassføring er her regnet til 35,2 l/s, mens 5-persentilen vil bli 98 l/s i sommersesongen og 26,2 l/s i vintersesongen. Selve kraftverksbygningen vil få et areal på ca 80-100 m², og vil bli utført i samsvar med lokal byggetradisjon. For nettilknytting vil det bli lagt kabel langs veien fra eksisterende linje nede i bygda. Behovet for nye veier i området er lite, men stikkveier til kraftverk og inntak må påregnes.

Utbyggingsplanene er mottatt fra Småkraftkonsult AS ved Henning Tjørhom. Uklare punkt har vært drøftet over telefonen mellom underskrevne og nevnte Tjørhom.

Metode

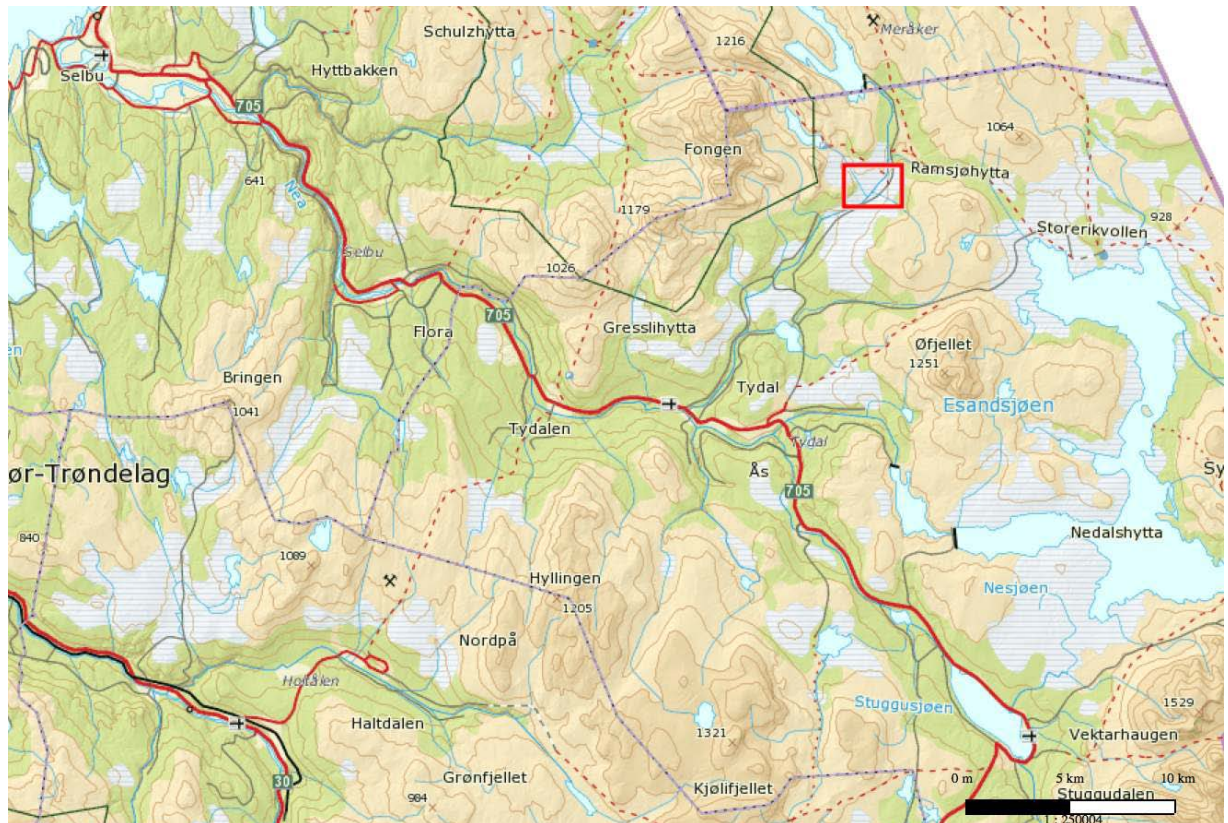
NVE har utarbeidet en veileder revidert i 2009 (Veileder nr. 3/2009), "Dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1 -- 10 MW)." Metoden skildra i veilederen er lagt til grunn i denne rapporten. Informasjon om området er samla inn gjennom litteratur- og databasegjennomgang, kontakt m.a. med oppdragsgiver og lokalkjente. Ellers er datagrunnlaget stort sett basert på eget feltarbeid 16. september 2010.

Når det gjelder tilgjengeligheten i området, så anser vi den som god i hele området. Vi har slik fått sett på det meste av utbyggingsområdet inkludert influensområdet.

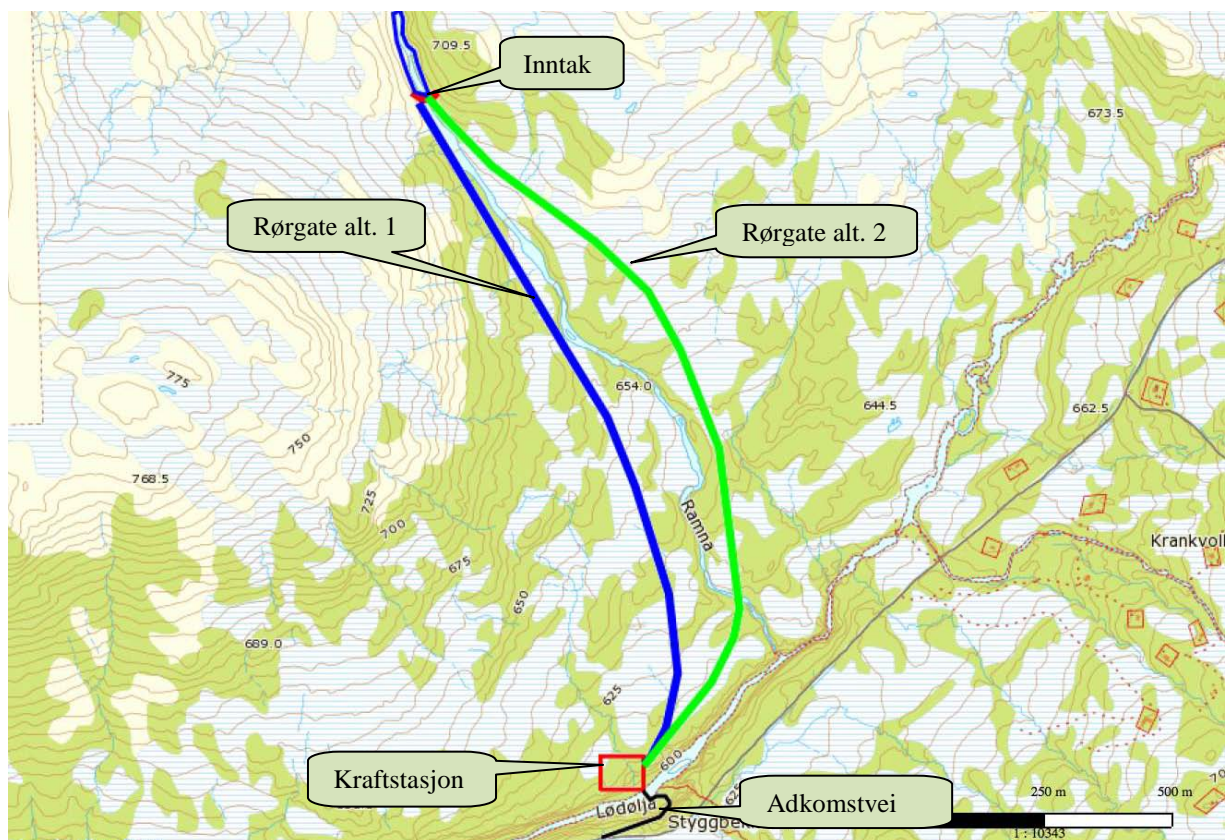
Vurdering av virkninger på naturmiljøet

Berggrunnen i området ved Ramsjøelva og Løddølja består mest av skifer og sandstein/kalkstein. Dette skulle normalt gjøre seg utslag i en middels rik flora, noe som viste seg å stemme for det meste av området.

Figur 2. Den røde firkanten markerer hvor utbyggingsområdet er geografisk plassert. Som en ser så ligger utbyggingsområdet nord i Tydal kommune, med mye av nedbørsfeltet i Meråker kommune.

Figur 3. Kartutsnittet viser de viktigste direkte naturinngrepene for det planlagte prosjektet i form av inntak, rørgate og kraftstasjon (rødt).

Naturverdier. Det er avgrenset og skildret en prioritert naturtype i Naturbase innen influensområdet til dette prosjektet, - en gammel barskog med verdi; *svært viktig - A*. Det ble registrert tretåspett som inntil nov. 2010 var rødlistet som nær truet (NT). I tillegg teller også den biologiske produksjonen i elva. Samlet er naturverdiene innen utbyggingsområdet til dette prosjektet vurdert å være av **stor/middels** verdi, mens omfanget av en eventuell utbygging er regnet som **middels/liten negativt**. Dette medfører da at en utbygging blir vurdert å gi **middels negativ konsekvens**.

Avbøtende tiltak

Hensyn til vasstilknyttede fugler og dyr gjør at det er nødvendig med minstevassføring, men ut fra verdiene som er registrert her, så er det trolig tilstrekkelig med alminnelig lavvassføring ev 5-persentilen. Det er viktig med lavvassføring hele året, men det behøves betydelig mere vatn i elva i den tiden av året at mesteparten av den biologiske produksjonen foregår og i vekstsesongen for planter og fuktrevende kryptogamer.

Det ble ikke observert fossekall ved elva ved den naturfaglige undersøkelsen, men vi regner det likevel som sannsynlig at fossekall har hekke- og leveområde her. For å forbedre hekkevilkåra etter ei eventuell utbygging bør predatorsikre hekkedasser for fuglen monteres på minst to steder ved elva, - gjerne ved inntaket og/eller kraftstasjonen. Viktigst er det likevel å montere kasser der det eventuelt er påvist reir. En bør montere to kasser på hvert sted.

Den avgrensede lokaliteten med gammel barskog har i realiteten en glidende overgang mot mer triviell natur oppover langs elva, og selve avgrensinga nordøstover må sees på som litt tilfeldig. Slik veien til kraftverket, selve stasjonsområdet og rørtraseen er planlagt i dag, vil inngrepene gjøre mindre skade enn om stasjonsområdet trekkes litt mer opp for å komme utenfor lokalitetsgrensen. Det er derfor lite hensiktsmessig å flytte stasjonsområdet oppover. I tilfelle så må det da flyttes et stykke ovenfor samløpet med Løddlja.

Forstyrta miljø (veger, grøfter og lignende) bør ikke såes til med fremmed plantemateriale.

Vurdering av usikkerhet

Registrerings- og verdusikkerhet. Det meste av influensområdet ble oppsøkt og vurdert, særlig med tanke på karplanter, mose og lav i tillegg til verdifulle naturtyper som fosserøyksoner/fosseenger og bekkekløfter. Vi vurderer derfor både geografisk og artsmessig dekningsgrad som god.

Erfaring, kombinert med vurdering av potensial for funn av sjeldne organismer vil for det meste gi en ganske god sikkerhet i registrerings- og verdivurdering. Vi anser derfor registrerings- og verdusikkerheten som god for dette prosjektet.

Usikkerhet i omfang. Ut i fra de registreringer og verdivurderinger som er gjort, og slik planene er skissert, så mener vi at usikkerheten i omfangsvurderingene er liten for dette prosjektet.

Usikkerhet i vurdering av konsekvens. Siden det er liten usikkerhet både i registreringen, verdivurderingen og omfangsvurderingen, så vil det også være liten usikkerhet i konsekvensvurderingen.

INNHOLDSLISTE

1	INNLEDNING	8
2	UTBYGGINGSPLANENE	8
3	METODE	9
3.1	Datagrunnlag	9
3.2	Vurdering av verdier og konsekvenser	10
4	AVGRENSING AV INFLUENSOMRÅDET	13
5	STATUS - VERDI	13
5.1	Kunnskapsstatus	13
5.2	Naturgrunnlaget	14
5.3	Artsmangfold og vegetasjonstyper	17
5.4	Rødlistearter	22
5.5	Naturtyper	22
5.6	Registrerte verdier innen utbyggingsområdet	22
6	OMFANG OG KONSEKVENSN AV TILTAKET	23
6.1	Omfang og virkning	24
6.2	Sammenligning med andre nedbørsfelt/vassdrag	25
7	SAMMENSTILLING	26
8	MULIGE AVBØTENDE TILTAK OG DERES EFFEKT	26
9	VURDERING AV USIKKERHET	27
10	PROGRAM FOR VIDERE UNDERSØKELSER OG OVERVÅKNING	27
11	REFERANSER	29
11.1	Litteratur	29
11.2	Muntlige kilder	30
11.3	Kilder fra internett	30

1

INNLEDNING

De nasjonale strategiske målene for naturens mangfold er formulert slik i St. meld. nr. 26 (2006-2007):

- Naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig blir sikra i levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap blir opprettholdt og gjør det mulig å sikre at det biologiske mangfoldet fremdeles kan utvikles.
- Norge har som mål å stoppe tapet av biologisk mangfold innen 2010.

Målformuleringene omfatter arter, og variasjonen innen artene, og naturtyper. Naturen er dynamisk og et visst tap av biologisk mangfold er naturlig. Målsettinga må tolkes slik at det er tapet av biologisk mangfold som skyldes menneskelig aktivitet som skal opphøre. Utbygging av små kraftverk kan påvirke det biologiske mangfoldet på ulikt vis avhengig av lokale forhold. Sams for alle prosjekta er likevel virkningene av at vassdraget blir fraført vann.

I juni 2007 kom det et omfattende skriv frå OED, "Retningslinjer for små vasskraftverk". Retningslinjene bygger i hovedsak på et utkast til retningslinjer utarbeidet av NVE i samråd med Direktoratet for naturforvaltning og med faglige innspill frå diverse andre. Biologisk mangfold er omtalt i kapittel 5.2. I et tidligere brev om obligatorisk utsjekking av biologisk mangfold frå OED heter det blant annet:

"Undersøkelsen forutsettes å omfatte en utsjekking av eventuelle forekomster av arter på den norske rødlista og en vurdering av artssammensetningen i utbyggingsområdet i forhold til uregulerte deler av vassdraget og/eller tilsvarende nærliggende vassdrag. Det kan fastsettes en minstevannføring i hele eller deler av året dersom den faglige undersøkelsen viser at dette kan gi en vesentlig miljøgevinst."

Som en konsekvens av dette ble det av NVE utarbeidet en veileder til bruk i slike saker: NVE, Veileder nr. 3/2009, "Dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1 -- 10 MW). Revidert utgave" Denne veilederen er brukt som rettesnor for denne rapporten.

Hovedformålet med rapporten vil være å;

- skildre naturforhold og verdier i området.
- vurdere konsekvenser av tiltaket for biologisk mangfold.
- vurdere behov for og virkninger av avbøtende tiltak.

En viktig problemstilling er å vurdere behovet for minstevassføring. I forbindelse med dette har vassressurslova i paragraf 10 følgende hovedregel; "Ved uttak og bortledning av vann som endrer vassføringa i elver og bekker med årssikker vassføring, skal minst den alminnelige lågvassføringa være tilbake, om ikke annet følger av denne paragrafen."

2

UTBYGGINGSPLANENE

Tiltakshaveren har lagt fram planer om å bygge ut Ramsjøelva fra kote 688 og ned til ca kote 597 i Løddølja. Driftsvatnet skal ledes ned til kraftstasjonen via nedgravde rør på nordsida av elva. Lengden på røret mellom inntaket og stasjonen vil bli ca 1800 meter, med diameter 870 mm.

Det vil bli bygget ny vei til inntaket, samt vei med bru til det planlagte kraftverket fra eksisterende vei. Kraftverket vil bli liggende i dagen med en kort avløpskanal tilbake til elva.

Nedbørsområdet for det planlagte tiltaket vil bli på 17 km², med en årlig middelvrenning på 714 l/s. Alminnelig lavvassføring er her regnet til 35,2 l/s, mens 5-persentilen vil bli 98 l/s i sommersesongen og 26,8 l/s i vintersesongen.

Selve kraftverksbygningen vil få et areal på ca 80-100 m², og vil bli utført i samsvar med lokal byggetradisjon. For nettilknytting er det meningen å legge kabel langs veien fra eksisterende linje lenger opp i dalen.

Utbyggingsplanene er mottatt fra Småkraftkonsult AS ved Henning Tjørhom. Uklare punkt har vært drøftet over telefonen mellom forfatterne og Tjørhom.

3

METODE

NVE har utarbeidet en veileder (Veileder nr. 3/2009), "Dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1 -- 10 MW) Rev. utgave." Metoden skildret i veilederen er lagt til grunn i denne rapporten. Mal for konsekvensutredninger er fulgt, og sentrale deler av metodekapitlet er hentet fra Håndbok 140 (Statens vegvesen 2006).

3.1

Datagrunnlag

Datagrunnlag er et uttrykk for hvor grundig utredningen er, men også for hvor lett tilgjengelig opplysningene som er nødvendige for å trekke konklusjoner på status/verdi og konsekvensgrader.

Generelt. Så langt finnes det ikke noen samlet kunnskapsoversikt over biologisk mangfold knyttet til slike små vassdrag i Norge, og bl.a. derfor er egen erfaring og kompetanse svært viktig. I tillegg til dette, så er vurderinga av nåværende status for det biologiske mangfoldet gjort m.a. med støtte i ymse litteratur som; Raddum et al (2006) (botnfauna m.m.), kurs ved Hans Blom sommeren 2006 (fuktkrevende moser, spesielt Vestlandet) samtaler med Oddvar Hanssen, NINA (biller og andre insektgrupper), den nye rødlista (Kålås et al (red) (2006)) og ellers relevant navnsetningslitteratur som Lid & Lid (2005) (karplanter), Krog et al (1994) (Norske busk og bladlav), Holien & Tønsberg (2006) (Norsk lavflora), Smith (2004) (bladmoser), Damsholt (2002) (levermoser) med mye mer.

Konkret. Utbyggingsplanene og dokument i forbindelse med disse er mottatt fra oppdragsgiver v/ Henning Tjørhom. Opplysninger om vilt har en dels fått fra grunneieren, men også administrasjonen i Tydal kommune ved miljøansvarlig, Hilde Kirkvold har vært kontaktet og bidratt med en del opplysninger om dyrelivet i området. I tillegg er Direktoratet for naturforvaltning sin Naturbase sjekket for tidligere registreringer, samt at en har sjekket for sensitive opplysninger hos Fylkesmannens miljøvernavdeling i Sør-Trøndelag.

En har også gjennomgått annen relevant litteratur. Også Artsdatabankens artskart (<http://artsdatabanken.no>) og DN's rovviltbase er gjennomgått, samt at det er gjort en naturfaglig undersøkelse av Geir Langelo den 16. september 2010.

De naturfaglige undersøkelsene ble gjort under gode vær- og arbeidsforhold med god sikt. Både elvestrengen og rørtraséen, samt områder for inntak ble undersøkt. Også områder for adkomstveier og ev

andre potensielle områder for fysiske inngrep ble undersøkt og vurdert med tanke på naturverdier og biologisk mangfold. Hele influensområdet ble undersøkt både med tanke på karplanter, mose og lav. Også andre organismegrupper, slik som sopp og fugl m.m. ble registrert i den grad en observerte noe av interesse. GPS ble benyttet for nøyaktig stedfesting av interessante funn.

Tilgjengelighet. Hele influensområdet var tilgjengelig for undersøkelse, og vi fikk undersøkt både nærområdet til elva og de andre inngrepene her, slik at vi regner å ha et godt grunnlag for å uttale oss om potensialet for forekomst av ev sjeldne og rødlistede organismer.

Figur 4. Bildet viser området der inntaket skal etableres. Som en ser så går elva i ei lita kløft i landskapet, med blåbærskog langs elvekanten. (Foto; Bioreg AS ©).

3.2

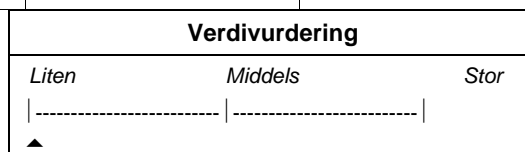
Vurdering av verdier og konsekvenser

Disse vurderingene er basert på en "standardisert" og systematisk tretrinns prosedyre for å gjøre analyser, konklusjoner og anbefalinger mer objektive, lettere å forstå og lettere å etterprøve.

Trinn 1	Verdisetting for tema biologisk mangfold er gjort ut fra ulike kilder og basert på metode utarbeidet av Statens vegvesen.
Status/Verdi	Verdien blir fastsatt langs en skala som spenner fra <i>liten verdi</i> til <i>stor verdi</i> (se eksempel).

Tabell 1. Kriterium for verdisetting av naturområder.

Kilde	Stor verdi	Middels verdi	Liten verdi
Naturtyper www.naturbasen.no DN-håndbok 13; Kartlegging av naturtyper DN-håndbok 11; Viltkartlegging DN-håndbok 15; Kartlegging av ferskvasslokaliteter.	<ul style="list-style-type: none"> Naturtyper som er vurdert som svært viktige (verdi A) Svært viktige viltområder (vektttall 4-5) Ferskvasslokaliteter som er vurdert som viktige (verdi A). 	<ul style="list-style-type: none"> Naturtyper som er vurdert som viktige (verdi B og C) Viktige viltområder (vektttall 2-3) Ferskvasslokaliteter som er vurdert som viktige (verdi B og C). 	<ul style="list-style-type: none"> Andre områder
Rødlistearter Norsk rødliste 2006 (www.artsdatabanken.no) www.naturbasen.no	Viktige områder for : <ul style="list-style-type: none"> Arter i kategoriene "kritisk trua" og "sterkt trua" Arter på Bernliste II Arter på Bonnliste I 	Viktige områder for: <ul style="list-style-type: none"> Arter i kategoriene "sårbar", "nær trua" eller "datamangel". Arter som står på den regionale rødlista. 	<ul style="list-style-type: none"> Andre områder.
Truede vegetasjonstyper Fremstad og Moen 2001	<ul style="list-style-type: none"> Områder med vegetasjonstyper i kategoriene "akutt trua" og "sterkt trua". 	<ul style="list-style-type: none"> Områder med vegetasjonstyper i kategoriene "noe trua" og "hensynskrevende" 	<ul style="list-style-type: none"> Andre områder.
Lovstatus Ulike verneplanarbeid, spesielt vassdragsvern.	<ul style="list-style-type: none"> Områder verna eller foreslått verna 	<ul style="list-style-type: none"> Områder som er vurdert, men ikke verna etter naturvernloven, og som kan ha regionalverdi Lokale verneområder (pbl.) 	<ul style="list-style-type: none"> Områder som er vurdert, men ikke vernet etter naturvernloven, og som er funnet å ha bare lokal naturverdi

Trinn 2	I trinn 2 skal en skildre og vurdere type og omfang av mulige virkninger om tiltaket blir gjennomført. Virkningene blir bl.a. vurdert ut fra omfang i tid og rom, og hvor trolig det er at de skal oppstå. Omfanget blir vurdert langs en skala fra <i>stort negativt omfang</i> til <i>stort positivt omfang</i> (se eksempel).
Omfang	

Omfang				
Stort neg.	Middels neg.	Lite / ikke noe	Middels pos.	Stort pos.
-----	-----	-----	-----	
▲				

Trinn 3	I det tredje og siste trinnet i vurderingene skal en kombinere verdien (temaet) og omfanget av tiltaket for å få den samla vurderinga.
Konsekvens	Denne sammenstillinga gir et resultat langs en skala fra <i>svært stor positiv konsekvens</i> til <i>svært stor negativ konsekvens</i> (se under). De ulike kategoriene er illustrert ved å benytte symbolene "-" og "+".

Symbol	Skildring
++++	Svært stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	liten/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Svært stor negativ konsekvens

Oppsummering	Vurderinga blir avsluttet med et oppsummeringsskjema for temaet (Kap. 7). Dette skjemaet oppsummerer verdivurderingene, vurderingene av omfang og virkninger og en vurdering av hvor gode grunnlagsdata en har (kvalitet og kvantitet), som en indikasjon på hvor sikre vurderingene er. Datagrunnlaget blir klassifisert i fire grupper som følger:
---------------------	---

Klasse	Skildring
1	Svært godt datagrunnlag
2	Godt datagrunnlag
3	Middels godt datagrunnlag
4	Mindre godt datagrunnlag

Rødlistearter er et vesentlig kriterium for å verdisetten en lokalitet. Ny norsk rødliste ble presentert 6. desember 2006 (Kålås m.fl. 2006), og denne medførte en del viktige endringer i forhold til tidligere rødlistearter. IUCNs kriterier for rødlisting av arter (IUCN 2001) ble for første gang benyttet i rødlistearbeidet i Norge. De nye rødlistekategoriene rangering og forkortinger er (med engelsk navn i parentes) :

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)

CR – Kritisk truet (Critically Endangered)

EN – Sterkt truet (Endangered)

VU – Sårbar (Vulnerable)

NT – Nær truet (Near Threatened)

DD – Datamangel (Data Deficient)

Ellers viser vi til Kålås m.fl. (2006) for nærmere utredning om inndeling, metoder og artsutvalg for den norske rødlista. Der er det også gjort rede for hvilket miljø artene lever i og viktige trusselsfaktorer. 9. nov. 2010 ble rødlista fra 2006 avløst av en ny rødliste som inneholder en god del forandringer i rødlistestatus for en del arter.

4

AVGRENSING AV INFLUENSOMRÅDET

- Strekning som blir fraført vatn.
  - Ramsjøelva, ca fra kote 688 og ned til samløpet med Lødølja.
  - Lødølja fra samløpet med Ramsjøelva og ned til ca kote 597.
- Inntaksområder
  - Inntak i Ramsjøelva ved kote 688.
- Andre områder med terrenginngrep.
  - Trasé for rør (rørgate) fra inntaket i Ramsjøelva og ned til kraftverket ved kote 597.
  - Kraftstasjon om lag på kote 597 samt en kort utslippskanal tilbake til elva.
  - Adkomstveier til kraftverk og inntak.
  - Midlertidige anleggsveier langs rørgaten?
  - Nettilknytting via jordkabel langs eksisterende vei.

Som influensområde er regnet ei ca 50 -- 80 m brei sone¹ rundt inngrepene som er nevnt ovenfor. Dette er ei relativt grov og skjønnsmessig vurdering begrunnet ut fra hva for naturmiljø og arter i området som direkte eller indirekte kan bli påvirket av tiltaket. Influensområdet sammen med de planlagte tiltakene (utbyggingsområdet) utgjør undersøkelsesområdet.

5

STATUS - VERDI

5.1

Kunnskapsstatus

På forhånd hadde en relativt liten kunnskap omkring det biologiske mangfoldet i undersøkelsesområdet. Et søk på DN's Naturbase viser en registrering av prioritert naturtype innen utbyggingsområdet til prosjektet, nemlig en gammel granskog, med verdi *svært viktig* – A. Det er i tillegg registrert storlom og dobbeltbekkasin noe utenfor influensområdet. Av rovfugler som hekker i dette området kan nevnes kongeørn (NT), jaktfalk (NT) og fjellvåk. Bare den sistnevnte hekker direkte innen influensområdet i enkelte år.

Miljøansvarlig i Tydal kommune, Hilde Kirkvold har vært kontaktet angående dyre- og fuglelivet i kommunen og hadde en del opplysninger å bidra med. Utenom egne registreringer, er det grunneier Ola O. Aune som har gitt opplysninger om fugle- og dyrelivet ellers i og omkring utbyggingsområdet. Fylkesmannens miljøvernavdeling ved Bjørn Rangbru er blitt kontaktet med tanke på arter som er skjermet for offentlig innsyn, og han kunne melde om rovfuglene som er nevnt i avsnittet ovenfor, samt om hekkende dobbeltbekkasin noe øst for

¹Når det gjelder for eksempel fugl, så vil denne sonen vanligvis bli regnet breiere, alt etter hvilken art det dreier seg om.

utbyggingsområdet. De tidligere rødlistede karplantene, marinøkkel og brudespore finnes spredt i nærområdet til prosjektet.

Ved egne undersøkelser 16. september 2010 ble karplanteflora, vegetasjonstyper, fugleliv, lav- og moseflora og naturtyper undersøkt innen influensområdet. Områdene nedstrøms inntaksstedet ble undersøkt, og da særlig med tanke på krevende arter av mose og lav. I tillegg ble karplantefloraen grundig undersøkt. Hele influensområdet ble ellers undersøkt med hensyn til vegetasjon generelt og kravfulle arter spesielt.

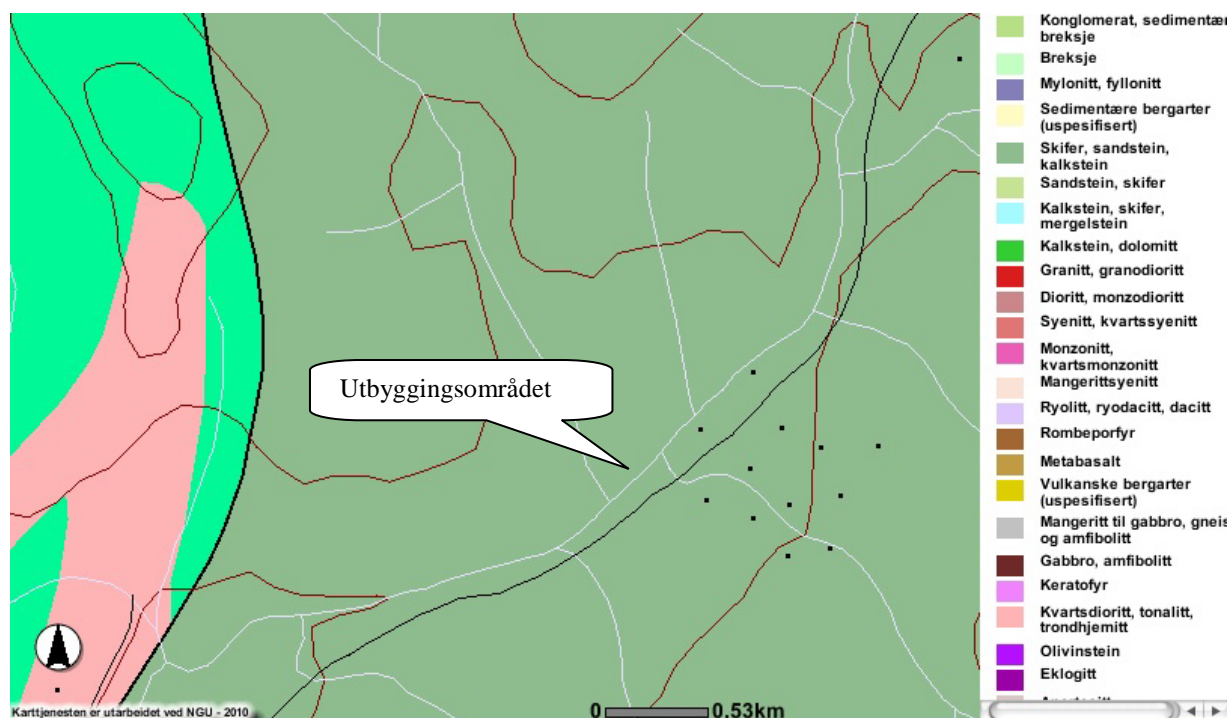
Figur 5. Bildet viser et utsnitt av miljøet der rørtraseen alt. 1 er planlagt. Som en kanskje får inntrykk av så består vegetasjonen her av en mosaikk av fastmattemyr og tørrere partier med blåbærskog. (Foto; Bioreg AS ©).

5.2

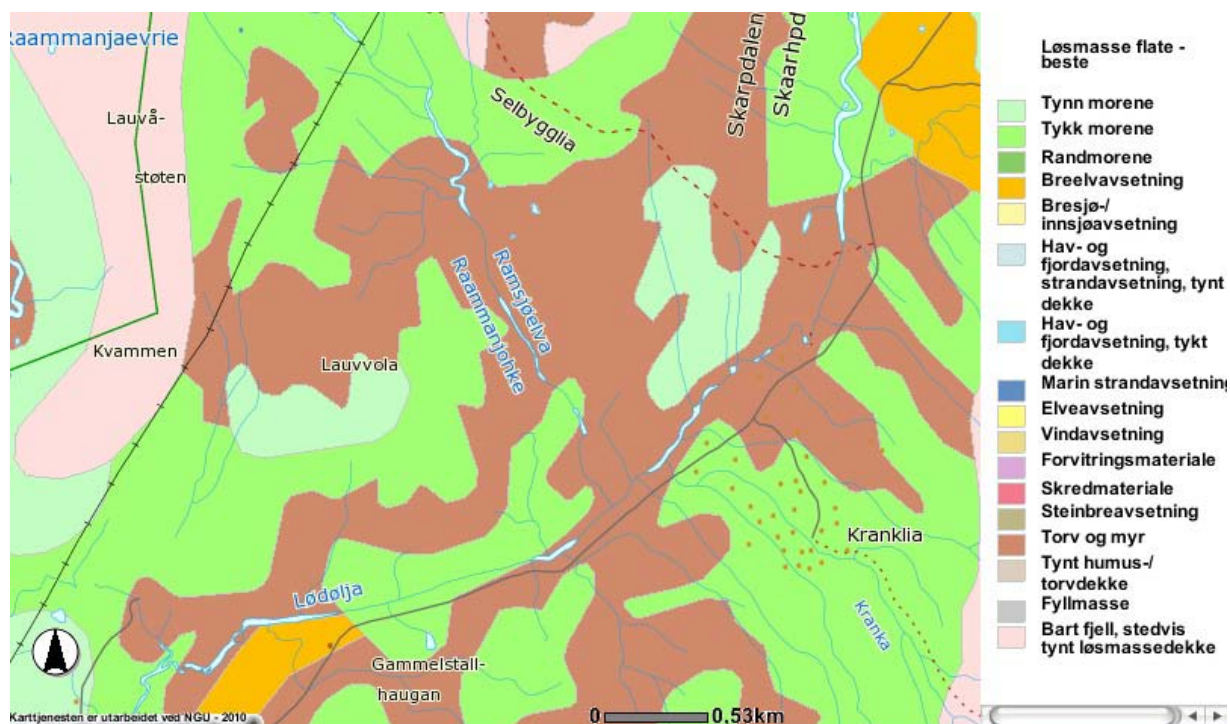
Naturgrunnlaget

Geologi og landskap

Berggrunnskartet forteller at berggrunnen her består av skifer og sandstein og kalkstein. Dette er bergarter som normalt fører til et middels rikt til rikt planteliv. For en stor del tilhører berggrunnen her alloktone bergarter i Trondheimsdekket (senprekambrisk til silurisk alder).

Figur 6. I følge berggrunnskartet er det mest skifer/sandstein og/eller kalkstein innen utbyggingsområdet til Ramsjøelva. (Kilde: NGU).

Figur 7. I følge dette kartet er det meste av selve utbyggingsområdet dekt av torv og myr. (Kilde NGU).

Lausmasser er det ganske mye av innen utbyggingsområdet, mest bestående av torv og myr. Enkelte steder var dette noe tynt, med bart fjell stikkende ut i dagen.

Landformer. Utbyggingsområdet består i hovedsak av en middels lang elvestrekning i et åpent landskap ned mot Løddølja.

Topografi

Nedbørsområdet til dette prosjektet er lokalisert til den nordøstlige delen av Tydal kommune, det vil si at det blir avgrenset av Tofjellet i øst, Ramfjellet i nord, og Fongen i vest. Nedbørsfeltet ligger i et fjellandskap til del preget av en del myrområder. Fjella innen nedbørsområdet er middels høye, da bortsett fra Fongen som med sine 1441 moh rager høyest. Ramsjøelva har i dag sitt utspring i Ramsjøen som samler vann fra de omkringliggende fjellene. Derifra renner elva i sørøstlig retning ca 3 km ned til Lødølja.

Klima

Som landskap er dette området plassert i Landskapsregion 14, Fjellskogen i Sør-Norge (Pushmann 2005). Når det gjelder vegetasjonsseksjon, så plasserer Moen (1998) både utbyggingsområdet og nedbørsområdet i svakt oseanisk seksjon (O1). De mest typisk vestlige vegetasjonstyper og arter mangler i denne seksjonen. Svake østlige trekk inngår i seksjonen. Elvestrekningen som er planlagt bygd ut ligger nær skoggrensa og i følge Moen (1998) kan det se ut som om utbyggingsområdet ligger i nordboreal vegetasjonssone, på grensa til alpine soner. Dette stemmer også så noenlunde med det som ble observert ved den naturfaglige undersøkelsen.

Den nærmeste målestasjonen for nedbør finner en ved Essandsjøen i Tydal. Denne viser at årlig gjennomsnitts-nedbør i perioden 1961 – 1990 er ca 700 mm. September er den mest nedbørsrike av månedene, med 99 mm, mens mars er tørrest med 30 mm. Nærmeste målestasjon for temperatur er ved Ås i Tydal. Denne viser at januar er den kaldeste måneden med $-7,0^{\circ}$ C, mens juli er den varmeste med 12° C i gjennomsnitt. Årsgjennomsnittet er ca $2,1^{\circ}$ C. Alle tall er gjennomsnittstall for perioden 1961 – 1990. (Kilde: met.no).

Menneskelig påvirkning

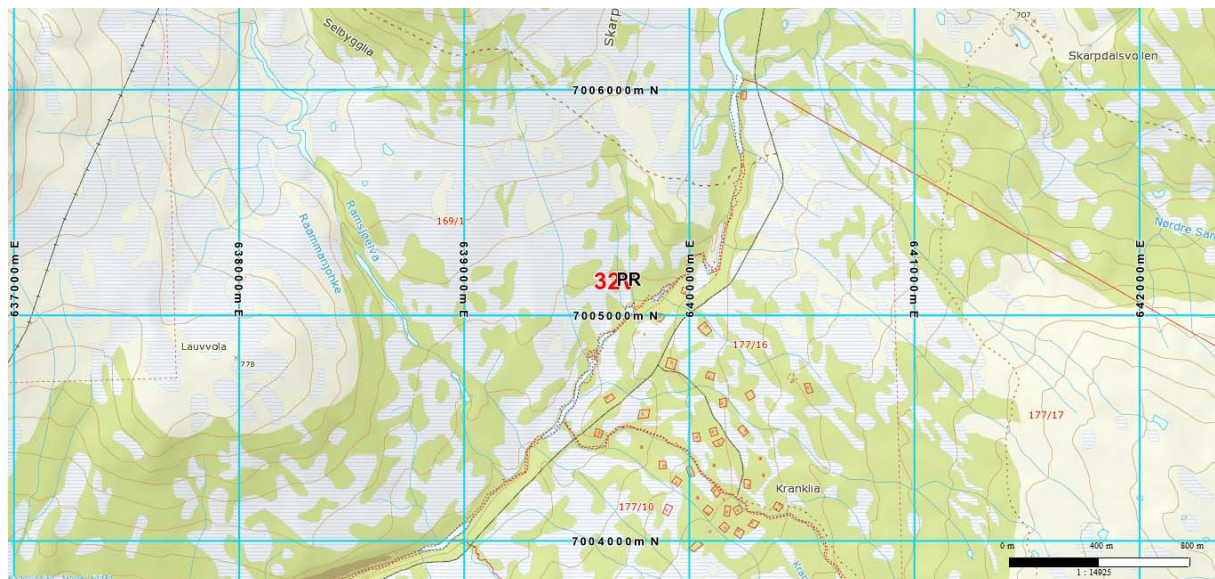
Eiendomsforholdene. Kartet viser at det bare er en matrikelgård som har eiendomsrettigheter innen utbyggings- og nedbørsområdet til dette prosjektet, nemlig gnr 169, Aune. Dette stemmer ikke helt, da også gnr 168, Auntrø er medeier i fellesrettighetene langs elva etter det vi har fått opplyst.

Historisk tilbakeblikk. Gnr 169, Aune er nok en gammel gård, men slik som mange andre gårder ble den lagt øde under svartedauden, derav navnet Aune. I dag er Aune som ei grend å regne, og den ligger på den store sletta som blir dannet mellom tre sideelver til Storelva (Nea), nemlig Væla og Lødølja fra nord og Stor-Hena fra sør. Bygdeboka (Gullikstad 1972) antar at Aune i sin tid ble utlagt fra Gresli. Om vi ikke har misforstått så har Aune vært odelsgoods så langt bakover som kildene rekker. De fire hovedbrukene på Aune eier grunnen og fallrettighetene nordvest for Lødølja sammen med gnr 168, Aunetrø.

Gnr 168, Aunetrø er ingen gammel gård og som egen gårdsenhet kan en vel si at bruket oppsto ca 1780 da Aune ble delt.

Industrielle innretninger i elva i eldre tid. Det er ikke kjent at det har vært noen industrielle innretninger i Ramsjøelva innen utbyggingsområdet tidligere.

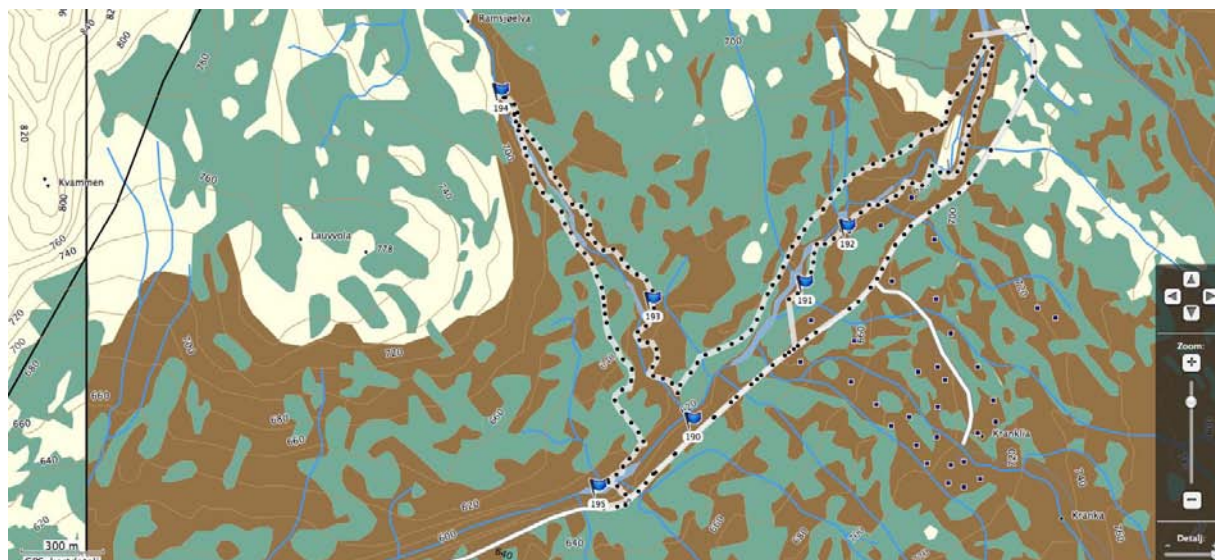

Figur 8. Dette kartet viser hvor eiendomsgrensene går for de forskjellige brukene som eier grunnen inntil Ramsjøelva og Lødølja innen utbyggingsområdet. På nordvestsida av Lødølja, dvs også områdene på begge sider av Ramsjøelva kan det se ut som om Aune (169/1) eier det hele, men i virkeligheten eier også Aunetrø (168/1) sin del av felleseiet. (Gislink).

Menneskelig påvirkning på naturen. Vegetasjonen langs elva er lite merket av menneskelige inngrep. Det er stort sett bare ned mot stasjonsområdet at naturen er påvirket, og da i form av veibygging og litt vedhogst.

Generelt må en vel si at nåværende påvirkning er svært liten langs det meste av tiltaksområdet.

Figur 9. Kartet viser hvor en fysisk har vært innen utbyggingsområdet. Det er sporene til venstre på kartet som er av interesse for dette prosjektet. De områdene som ble vurdert å ha et potensial for interessante arter og miljøer ble grundigst undersøkt.

5.3

Artsmangfold og vegetasjonstyper

Vegetasjonstyper og karplanteflora langs elva. Vegetasjonen er ganske ensartet i det aller meste av tiltaksområdet, med blåbærskog av blåbærskrubbær-utforming (A4b) både langs elva og i rørtraseen, samt mye fastmattemyr. Om en starter ved stasjonsområdet, så går elva i ei lita,

men markert bekkekløft. Her er det blåbærskog med mest gran i tresjiktet, men også noe bjørk, rogn og litt furu. Granskogen virker å ha middels kontinuitet med brukbar alderssjikting, og der var også en del læger. I feltsjiktet ble det bl.a. registrert arter som blåbær, fjelltimotei, gjøksyre, hengeaks, olavsstake, røsslyng, skogburkne, skogstorkenebb, skrubbbær, stjernesildre, turt og tyttebær. Langs elvekanten ble det registrert noen mer krevende arter som fjellfrøstjerne, grønburkne, gulsildre, rødsildre, sveltull og taggbregne, alle arter som vitner om rik berggrunn.

Figur 10. Bildet viser et utsnitt av miljøet der rørtraseen alt.2 er planlagt. Som en ser så er det mye fastmattemyr langs denne traseen, der trådstarr dominerer store deler av myrflatene. (Foto; Bioreg AS ©)

Fra samløpet med Lødlja og oppover langs Ramsjøelva er det en mosaikk av blåbærskog og fastmattemyr. Blåbærskogen er av blåbærskrubbbær-utforming, der bjørk, furu og gran dominerer tresjiktet. I feltsjiktet er det stedvis høyt innslag av røsslyng, men det ble også registrert arter som blokkebær og tepperot. Enkelte læger av gran ligger spredt i området. Typiske arter på myrene er arter som bjørneskjegg, blokkebær, blåknapp, blåtopp, duskull, dvergbjørk, finnskjegg, flaskestarr, gråurt, krekling, multe, rome, røsslyng, stjernesarr, sveltstarr, sveltull, tepperot og tranebær. Nederste delen mot samløpet er preget av fattig fastmattemyr av klokkeling-rome-utforming (K3a). Lenger oppe er enkelte av myrene rikere, dvs middelsrik fastmattemyr (M2), med tilleggsarter som breiull, gulstarr, svartopp og sveltull.

Noen steder er det litt høystaudevegetasjon med arter som mjørdurt, gullris og hvitbladtistel for å nevne noen.

Rørtraseen for alternativ 1. er planlagt at skal gå langs vestsida av elva hele veien ned til kraftstasjonen. Rørtraseen vil komme til å gå gjennom vegetasjon som i hovedsak er lik den som er skildret langs elva. Det er mest fattig fastmattemyr langs det meste av området, med enkelte litt rikere myrflekke. Myrområdene er oppdelt av mindre holt med blandingskog av blåbær-skrubbær-utforming, stedvis med mye røsslyng.

Alternativ 2. for rørgaten er planlagt langs østsiden av elva. Også her er det en mosaikk av blåbærskog og fastmattemyr. Den største forskjellen er at i de øvre områdene av traseen er store myrflater dominert av trådstarr, samt en del sveltull. Disse kan vel best defineres som intermediær fastmattemyr (L2). Nesten nede ved samløpet med Lørdølja, krysser traseen Ramsjøelva, og resten av traseen blir felles med alternativ 1. Den siste delen, der traseen er felles for alternativ 1 og 2, går ned lia til stasjonsområdet gjennom en blanding av høgstaudekog og blåbærskog, med bjørk og gran som dominerende treslag, men også litt einer, selje og hegg. I feltsjiktet ble det registrert arter som blåbær, gullris, skogstorkenebb, taggbregne, turt, tyrihjel, m.fl.

Ved inntaket er det blåbærskog med arter som bjørk, gran, rogn, einer, blåbær, geiterams, gulsildre, hengeving, hestehov, mjørdurt, skogburkne, skogstorkenebb, svarttopp, tepperot, tyrihjel, m.fl.

Ved *stasjonsområdet* er det blåbærskog av blåbær-skrubbær-utforming (A4b) med innslag av høystauder som mjørdurt, skogsnelle, skogstorkenebb m.fl.

Adkomstveien til stasjonsområdet er planlagt at skal gå ned den bratte lia fra eksisterende vei på sørsida av elva, og via en bro over til stasjonsområdet. Vegetasjonen her er om lag som for stasjonsområdet.

Mosefloraen langs vassdraget innen utbyggingsområdet er ganske fattig, og om lavfloraen kan en si det samme. Det ble selvsagt påvist noen arter som krever stabilt fuktige forhold, men ingen rødlistearter ble påvist, og en anser heller ikke potensialet for slike arter som spesielt stort. Naturtyper som fosseeng ble heller ikke påvist.

Følgende arter ble registrert langs vassdraget innen utbyggingsområdet:

Bekkerundmose	<i>Rhizomnium punctatum</i>
Bekketvebladmose	<i>Scapanie undulata</i>
Buttgråmose	<i>Racomitrium aciculare</i>
Feittmose	<i>Aneura pinguis</i>
Krokodillemose	<i>Conocephalum conicum</i>
Rødmakkmose	<i>Scorpidium revolvens</i>
Tvillingtvebladmose	<i>Scapania subalpina</i>

Mosene er artsbestemt av Geir Langelo, Bioreg AS.

Lavfloraen er som nevnt ikke spesielt artsrik innen utbyggingsområdet, og det ble ikke påvist arter fra lungeneversamfunnet. Det er stort sett kvistlavsamfunnet som dominerer med arter som kvistlav, gullroselav, papirlav, bristlav og elghornslav, mens det på bakken ble registrert arter som lys reinslav, samt hvitkrull og noen andre vanlige cladonia-arter.

Av andre lav som ble registret kan nevnes Usnea- og Bryoria-arter på de fleste treslag. Langs elva forekommer det noen vanlige stereocaulonarter (saltlav), og rhizocarponarter (kartlav) på berg og stein.

Konklusjon for moser og lav. Vi har fått undersøkt det meste av terrenget langs elva og mener å kunne fastslå at potensialet for sjeldne lav- og mosearter som er avhengig av høy luftfuktighet er lite i heile influensområdet for dette prosjektet. Lungeneversamfunnet er helt fraværende, og årsaken er helst at dette utbyggingsområdet ligger ganske høyt over havet, noe som medfører fravær av rike lauvskogsmiljøer slik som gamle trær av osp og selje. Det er ikke påvist arter av lav som indikerer at det kan være verdifulle miljøer her som er sterkt avhengig av at vassføringa i elva blir opprettholdt på samme nivå som nå eller at rørgata vil komme i konflikt med slike miljøer. Dette var da også forventet da elva sommerstid for det meste har låg vassføring, i tillegg til at klimaet i dette området generelt er ganske tørt.

Funga. Ingen interessante arter fra denne gruppen ble registrert og identifisert ved den naturfaglige undersøkelsen.

Ved inventeringen ble potensialet for virvelløse dyr (invertebrater) vurdert, både i og utenfor selve elvestrengen. Når det gjelder f.eks. biller som er knyttet til død ved, så er potensialet vurdert som dårlig for funn av sjeldne og rødlistede arter. Årsaken er mangel på gode habitat og substrat slik som f.eks. sørvendte lauvskoglier med gammel skog inkl. høgstubber og læger av ymse treslag.

Larvene til insekt som døgnfluer, steinfluer, vårfluer og fjørmygg lever oftest i grus på bunnen av bekker og elver. Potensialet for funn av rødlistearter fra disse gruppene er også vurdert som dårlig i det meste av elva innen utbyggingsområdet.

Av fugl ble mest vidt utbredte og trivielle arter påvist under inventeringa, slik som ymse vanlige meiser, heipiplerke og noen troster. I tillegg ble det registrert en tretåspett. Det ble ikke observert fossefall under den naturfaglige undersøkelsen, men vi regner det likevel som ganske sikkert at den hekker ved elva.

I følge grunneier, Ola O. Aune, så finnes det både storfugl, orrfugl og litt lirype i Tydal, men neppe særlig av de to førstnevnte artene såpass høyt oppe som innen utbyggingsområdet til dette prosjektet. I følge Aune, så holder fuglene oftest til nærmere bygda og han kjenner heller ikke til leiker såpass høyt i terrenget som dette, noe som ble bekreftet av miljøansvarlig i kommunen. Det selges jaktkort for småviltjakt på gårdene her, og sammen med hare er det skogsfugl og rype det blir jaktet på.

Av hakkespettarter som hekker i kommunen nevner Aune svartspett, noe vi finner rimelig. Både den og tretåspett er typiske barskogsarter. Det er likevel ikke kjent om noen av disse hekker i nærheten av utbyggingsområdet. Av andre arter som forekommer i Tydal kommune kan nevnes; kattugle, perleugle og av til haukugle og snøugle. Det er noe kongeørn og jaktfalk i kommunen, men hekkestatus for artene er stort sett ukjent bortsett fra noen eldre registreringer av de to sistnevnte rett utenfor influensområdet til prosjektet. Fjellvåk hekker av og till innenfor influensområdet. Både spurvehauk og hønsehauk forekommer, men det er ukjent hvorvidt noen av disse hekker innen influensområdet til prosjektet. Noe øst for influensområdet er det ett hekkeområde for dobbeltbekkasin.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ved Bjørn Rangbru har gått gjennom sine databaser, og det er fra ham og miljøansvarlig i Tydal kommune, Hilde

Kirkvold ved kommune-administrasjonen at vi har fått mesteparten av opplysningene i avsnittet foran.

Pattedyr, krypdyr og amfibier. Av hjortevilt finnes det både elg, hjort og rådyr i Tydal også i området ved Ramsjøelva og Løddølja. Det blir jaktet på alle disse tre artene på de impliserte gårdene. Også tamrein har beiteområde her og arten ble da også registrert like ovenfor stasjonsområdet ved den naturfaglige undersøkelsen.

Alle de store rovdyra utenom ulv (CR) har tilhold i Tydal kommune, men også ulven er observert som streifdyr av og til. Den tallrikeste av artene er trolig jerven (EN), men også gaupa (VU) er regnet å være ganske tallrik i kommunen. I følge Aune yngler det også bjørn (EN) i Tydal. Han kan fortelle at han da også har sett et individ da han satt på post under elgjakta for noen år siden. Av mindre rovdyr kan nevnes rev, mår, røyskatt og snømus. Også oter og mink er ganske vanlig i kommunen, men en kjenner ikke til at den er observert såpass høyt som i det aktuelle utbyggingsområdet. Krypdyr slik som hoggorm og firfisle finnes knapt i området, og av amfibium bare frosk. Utenom skogsfugl kan nevnes hare som en jaktbar småviltart i området.

Fisk. I følge grunneier O. Aune, så er det fin fisk i Ramsjøelva innen utbyggingsområdet. Normalstørrelse er ca 2-300g, noe som må sies å være fin størrelse på bekkeørret. En må nok regne med at det er en viss sportsfiskeinteresse knyttet til fiskebestanden i Ramsjøelva innen utbyggingsområdet.

Figur 11. Bildet viser stasjonsområdet på andre sida av elva. Der er det delvis blåbærskog og delvis høystaudeskog med bjørk og gran som dominerende treslag. I forgrunnen er det planen at adkomstveien til stasjonsområdet skal bygges. Det er planlagt bro over til stasjonsområdet her. (Foto; Bioreg AS ©).

5.4 Rødlistearter

Ved den naturfaglige undersøkelsen ble det registrert tretåspett innen influensområdet for dette prosjektet. Denne var oppført som nær truet på rødlista inntil 9. nov. 2010. Heller ikke i Artsdatabanken eller andre herbarier eller databaser finnes rødlistearter registrert direkte innen influensområdet til dette prosjektet. Unntatt dette er de registreringene av delvis skjema arter som Fylkesmannen ved Bjørn Rangbru har bidratt med slik som kongeørn (NT), jaktfalk (NT) og dobbeltbekkasin (NT), den siste forøvrig godt utenfor influensområdet.

5.5 Naturtyper

Det er hovednaturtypen skog (F) og myr (K) som dominerer det meste av utbyggingsområdet. Selve elva kommer inn under ferskvatn og våtmark (E). Når det gjelder vegetasjonstyper, så viser vi til kapittel 5.3 om vegetasjonstyper og karplanteflora.

5.6 Registrerte verdier innen utbyggingsområdet

Det er fra før registrert en prioritert naturtype innenfor dette prosjektets influensområde.

Lok. nr. 1. Li under Lauvvola. Gammel barskog (F08). Svært viktig A

ID: BN00017746

Tydal kommune.

UTM EUREF89 32V Ø: 638133 N: 7003973

Høyde over havet: 575 - 775 moh.

Naturtyperegistreringer:

Naturtype: Gammel barskog (F08).

Utforming: Gammel granskog (F0801).

Verdi: Svært viktig A

Vernestatus: Ingen vernestatus.

Kilde: Naturbase

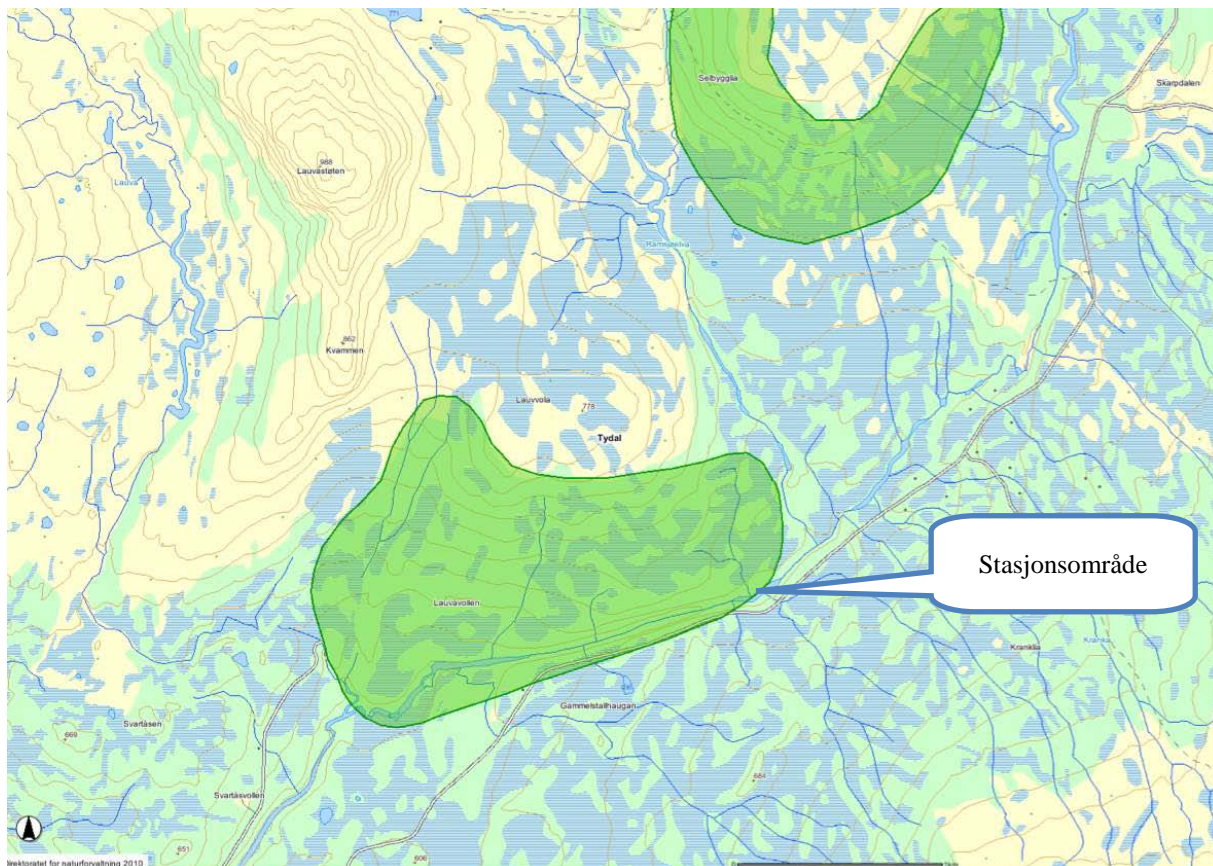
Lokalitetsskildring: Lågurtbjørkeskog. Godt utvikla gammelskog og tidligere forekomst av to rødlistarter. Dette var brudespore og granrustkjuke. Begge disse er nå fjernet fra rødlisten. I vestre del av området finnes en del fattig myr, og småbregne/blåbærskog med bjørk og gran som dominerende treslag, og ellers arter som smyle, blåbær, gullris, stor- og småmarimjelle m.m. Lauvåvollene er temmelig gjenvokst med ungbjørk, og har naturtyper tilsvarende skogen omkring. Lenger opp i lia er det mer frodig. Vi får innslag av gammel gråor og en del høystauder (skogburkne, tyrihjel, skogsnelle) uten at disse dominerer. Over 650 meters høyde finnes åpen, artsrik eng med arter som flekkmure, grønnkurle, svartopp, stortveblad, tiriltunge, harerug, gulaks, m.m. Ei lita, høgtliggende myr (PR 3781 0436) er ekstremrik, og inneholder mange individer av lappmarihand, som stod på rødlista fra 1992, samt andre rikmyrsarter som brudespore, hårstarr, blankstarr, svartstarr, gulstarr, gulsildre, følblom, svartopp, skogsiv og dvergjamne. Lenger østover og nedover kommer man til fattigere myrtyper og blåbærskog igjen. Det er lite høgstaudevegetasjon her, men noe turt, tyrihjel og geitrams forekommer nede langs elva. Ned mot Løddølja kommer man etter hvert til steder med mye død ved av gran og bjørk, både høgstubber og liggende, i alle nedbrytningsfaser fra nylig avdød til helt nedbrutt. Alt rikelig bevoskt med lav, moser og sopp. Her er den tidligere rødlista soppen granrustkjuke funnet på ei liggende gran (PQ 38121 03759). Denne er en signalart for gammel granskog, og var vurdert som hensynskrevende i rødlista fram til 2006. Det er ingen spor etter hogst i området.

Verdivurdering: Området vurderes til å være svært viktig på grunn av gammelskog og potensial for rødlistearter, og med det siste tenker en først og fremst på kjuke og barksopper knyttet til død og råtnende ved. Kulturminner (dyregraver, setervoller) og

ornitologiske verdier bidrar ytterligere til at området får høy verdi. Slike lokaliteter skal verdisettes minst som; **Svært viktig - A** i følge håndboka.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Lokaliteten trenger ikke spesiell skjøtsel, men bør få være i fred for alle former for inngrep.

Figur 12. Kartet viser lokaliteten med gammel barskog som vil bli berørt ved en ev utbygging.

Det ble ikke registrert andre prioriterte naturtyper eller rødlistearter enn de som allerede er nevnt innenfor influensområdet for dette prosjektet. Heller ikke er det gjort slike registreringer tidligere utenom de som tidligere har stått på rødlisten og som nå ikke lenger er ansett som truet og av den grunn fjernet fra listen.

Naturverdiene knyttet til dette prosjektet vurderes som **stor/middels**, og det er lokaliteten ved stasjonsområdet som i hovedsak trekker verdien opp. Også den biologiske produksjonen i elva, samt påvisning av fossefall teller med.

Verdivurdering		
Liten	Middels	Stor
----- -----		
▲		

6

OMFANG OG KONSEKVENNS AV TILTAKET

Her følger en delvis metoden for konsekvensvurderinger, men uten bruk av 0-alternativ. I tillegg blir undersøkelsesområdet prøvd sammenlignet med resten av nedbørsfeltet og/eller andre vassdrag i distriktet.

6.1

Omfang og virkning

Verdivurderingen er naturligvis gjort uavhengig av avbøtende tiltak, mens omfangs- og konsekvensvurderingen er gjort under forutsetning av at de vanlige avbøtende tiltakene, slik som minstevassføring og tiltak for fossekall m.m. blir gjennomført. Den tidligere rødlistede fuglearten tretåspett ble registrert innen utbyggingsområdet, men hekkestedet er ukjent. Tretåspetten er regnet som en typisk barskogsart, så reirtreet kan være hvor som helst. Det er likevel lite trolig at tiltaket vi få noen innvirkning på denne arten.

I alle elver går det for seg en ganske stor produksjon av bunndyr, og den samla biomassen av denne produksjonen er normalt betydelig. Slik må en gå ut fra at det også er i denne elva. Nederst i næringskjeda er disse bunndyra og larvene deres, og effekten på disse av redusert vassføring er kort oppsummert av Raddum m.fl. (2006).

1. Redusert vassføring gir redusert areal for produksjon av bunndyr. Reduksjonen i bunnareal er oftest proporsjonalt med vassføringa, noe avhengig av profilen (dvs. bunnprofilen på elva).
2. Redusert vassføring gir vanligvis økt temperatur, økt sedimentering² og uendret eller økt tetthet av bunndyr i de vassdekte bunnarealene. Sammensettinga av arter kan bli endret.
3. Økt vassføring øker vassdekt areal som bunndyr kan benytte. Økt vassføring gir som regel redusert temperatur. Bunnfaunaen kan også bli endra på grunn av endring i bunnsubstrat, økt vekst og økt driv som vasker ut larver og dødt organisk materiale.
4. Sterkt fluktuerende vasstand gir store skader ved at de negative effektene av tørrlegging og høy vassføring stadig blir gjentatt.
5. Tørrlegging over lengre perioder medfører utradering av en stor del av bunndyra.

Disse endringene kan så i sin tur gi endrede livsvilkår for vassdragstilknyttede arter av fugl og pattedyr gjennom bl.a. forandringer i næringstilgang og reproduksjon/hekkesuksess. Som nevnt over, så vil bunnfaunaen bli negativt påvirket av tiltaket, og det er i dette tilfellet først og fremst fossekall og andre fugl som er knyttet til slike habitat som blir skadelidende. Også fisk som lever i elva vi naturligvis få redusert mattilgang. Ramsjøelva er ikke regulert fra før, slik at de biologiske verdiene knyttet til biologisk mangfold i denne elva må regnes som intakt. Kraftstasjonen, nedre del av rørgaten samt adkomstvegen til kraftstasjonen ligger på grensa til en registrert lokalitet med gammel barskog, med verdi *svært viktig – A*. Slik planene foreligger vil en utbygging føre til inngrep i denne lokaliteten. Men fordi inngrepene er planlagt et sted der forholdsvis få verdier vil gå tapt, vil omfanget likevel bli begrenset.

Med de forholdene som skildres ovenfor så regnes samlet omfang av denne utbygginga for **middels/lite** negativt.

Omfang: *Middels/lite negativt.*

Omfang av tiltaket				
Stort neg.	Middels neg.	Lite / ikke noe	Middels pos.	Stort pos.
-----	-----	-----	-----	-----
▲				

² En får neppe slike utslag i denne elva.

Samlet vil prosjektet gi **middels negativ konsekvens** for naturmiljøet om de generelle avbøtende tiltakene blir gjennomført.

Konsekvens: *Middels neg.*

Konsekvens						
Sv.st.neg.	St.neg.	Midd.neg.	Lite / intet	Midd.pos.	St.pos.	Sv.St.pos.
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
		▲				

6.2

Sammenligning med andre nedbørsfelt/vassdrag

I følge håndboka så er virkninger og konfliktgrad avhengig av om det finnes lignende kvaliteter utenfor utbyggingsområdet. Sør for tiltaksområdet er det to vassdrag som er varig verna mot utbygging, Hena og Gaula. Det er også noen av de mindre elvene som ikke er utbygd i Tydal og nabokommunene, men det er klart at det minker med slike. Det må likevel være lov å forvente at andre elver i nærheten kan ta vare på noen av de verdiene som eventuelt går tapt. Det er likevel verdt å merke seg at dette er ei urørt elv, og at den også etter en ev utbygging vil ha en strekning oppom inntaket som fremdeles vil forbli urørt. Denne strekningen mellom Ramsjøen og inntaket for dette prosjektet vil nok i noen grad kunne ta vare på de verdier som vil gå tapt ved en utbygging.

Figur 13. Bildet viser et utsnitt av miljøet et stykke ovenfor stasjonsområdet. Som vi ser så er det også her områder med læger og granskog med god alderssjikting. For å unngå inngrep her, så er det bedre at inngrepene gjøres der de er planlagt, heller enn å flytte stasjonen ut av den avgrensede lokaliteten. En tenker da bl.a. også på de inngrepene som en tilførselsveg medfører. (Foto; Bioreg AS ©).

7 SAMMENSTILLING

Generell skildring av situasjon og egenskaper/kvaliteter		i) Vurdering av verdi
<p>Ramsjøelva er innen utbyggingsområdet et middels raskt strømmende vassdrag med noen stryk, men mangler fosser av noe størrelse. Inntaket er planlagt på kote 688 og kraftstasjonen på kote 597. Prosjektet vil få tilsig fra et nedbørsfelt på 17 km² med ei årlig middelavrenning på 714 l/s. Rørgata til prosjektet, uansett alternativ, vil gå gjennom natur med noen krevende plantearter, men som lokalt likevel må betegnes som vanlige. Nederst vil det, slik planene foreligger, måtte gjøres noen inngrep i randsona av en prioritert naturtype med verdi <i>svært viktig – A</i>.</p>		<p>Liten Middels Stor</p> <p> ----- ----- </p> <p style="text-align: center;">▲</p>
Datagrunnlag:	Hovedsaklig egne undersøkelser 16. september 2010, samt Naturbase. Ellers har en mottatt opplysninger fra Tydal kommune v/Hilde Kirkvold og fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ved Bjørn Rangbru. I tillegg har grunneier/rettighetshaver, Ola O. Aune kommet med opplysninger om ymse tilknyttet prosjektet.	Godt (2)
ii) Skildring og vurdering av mulige virkninger og konfliktpotensial		iii) Samlet vurdering.
<p>Fra inntaket på kote 685 skal vatnet ledes i rør ned til et kraftverk ved kote 597 moh. Kraftstasjonen skal tilknyttes eksisterende linje nede i bygda med jordkabel langs bilveien. Vei er planlagt bygget både til kraftverk og inntak. Det er neppe behov for midlertidige veier utenom de eksisterende i forbindelse med anleggsarbeidet.</p>	<p>Tiltaket fører til tidvis vesentlig reduksjon i vassføringa mellom inntaket og kraftverket. Dette vil medføre nedsatt biologisk produksjon, og dermed noe dårligere forhold for fossefall og fisk. Det vil måtte utføres inngrep i en prioritert naturtypelokalitet med verdi svært viktig - A.</p> <p>Omfang:</p> <p>Stort neg. Middels neg. Lite/ikke noe Middels pos. Stort pos.</p> <p> ----- ----- ----- ----- </p> <p style="text-align: center;">▲</p>	<p>Middels neg. (--)</p>

8 MULIGE AVBØTENDE TILTAK OG DERES EFFEKT

Avbøtende tiltak blir normalt gjennomført for å unngå eller redusere negative konsekvenser, men tiltak kan også settes i verk for å forsterke mulige positive konsekvenser. Her skildrer en mulige tiltak som har som formål å minimere prosjektet sine negative - eller fremme de positive konsekvensene for de enkelte tema innen influensområdet.

Hensyn til vasstilknyttede fugler og dyr gjør at det er nødvendig med minstevassføring, men ut fra verdiene som er registrert her, så er det trolig tilstrekkelig med alminnelig lavvassføring ev 5-persentilen. Det er viktig med lavvassføring hele året, men det behøves betydelig mere vatn i elva i den tiden av året at mesteparten av den biologiske produksjonen foregår og i vekstsesongen for planter og fuktrevende kryptogamer.

Det ble ikke observert fossefall ved elva ved den naturfaglige undersøkelsen, men en regner likevel med at den hekker her. For å forbedre hekkevilkåra etter ei eventuell utbygging bør predatorsikre

hekkekasser for fuglen monteres på minst to steder ved elva, - gjerne ved inntaket og/eller kraftstasjonen. Viktigst er det likevel å montere kasser der det eventuelt er påvist reir. En bør montere to kasser på hvert sted.

Den avgrensa lokaliteten med gammel barskog har i realiteten en glidende overgang mot mer triviell natur oppover langs elva, og selve avgrensinga nordøstover må sees på som litt tilfeldig. Slik veien til kraftverket, selve stasjonsområdet og rørtraseen er planlagt i dag, vil inngrepene gjøre mindre skade enn om stasjonsområdet trekkes litt mer opp for å komme utenfor lokalitetsgrensen. Det er derfor lite hensiktsmessig å flytte stasjonsområdet oppover. I tilfelle så må det da flyttes et stykke ovenfor samløpet med Lødølja.

Forstyrta miljø (veier, grøfter og lignende) bør ikke såes til med fremmed plantemateriale.

9

VURDERING AV USIKKERHET

Registrerings- og verdiusikkerhet. Det meste av influensområdet ble oppsøkt og vurdert, særlig med tanke på karplanter, mose og lav i tillegg til verdifulle naturtyper som fosserøyksoner/fosseenger og bekkekløfter. Vi vurderer derfor både geografisk og artsmessig dekningsgrad som god.

Erfaring, kombinert med vurdering av potensial for funn av sjeldne organismer vil for det meste gi en ganske god sikkerhet i registrerings- og verdivurdering. Vi anser derfor registrerings- og verdisikkerheten som god for dette prosjektet.

Usikkerhet i omfang. Ut i fra de registreringer og verdivurderinger som er gjort, og slik planene er skissert, så mener vi at usikkerheten i omfangsvurderingene er liten for dette prosjektet.

Usikkerhet i vurdering av konsekvens. Siden det er liten usikkerhet både i registreringen, verdivurderingen og omfangsvurderingen, så vil det også være liten usikkerhet i konsekvensvurderingen.

10

PROGRAM FOR VIDERE UNDERSØKELSER OG OVERVÅKNING

En kan ikke se at det skulle være nødvendig med en videre overvåkning av naturen her om tiltaket blir gjennomført.

Figur 14. Bildet viser noen litt krevende arter som ble registrert. Bildet øverst til venstre viser grønnburkne som foretrekker olivin eller kalkstein. Øverst til høyre ser vi gulsildre, nede til venstre rødsildre og nede til høyre taggbregne. (Foto; Bioreg AS ©).

11 REFERANSER

11.1 Litteratur

Blom, H. 2006. Viktige mosearter knyttet til, eller vanlige i vassdrag, - artsutvalg Vestlandet. (Liste over moser og økologi/næringskrav/substrat laget i forbindelse med mosekurs avholdt av Hans Blom i Bergen i juli 2006)

Brodtkorb, E. & Selboe, O-K. 2004, "Dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (1 -- 10 MW). Revidert utgave" : Veileder nr. 3/2007. Utgitt av NVE.

Cramp, S. (red.). 1988. The Birds of the Western Palearctic. Vol. V. Oxford Univ. Press, Oxford.

Det kongelige olje- og energidepartement 2003. Småkraftverk - saksbehandlingen. Brev av 20.02.2003. 1 s.

Direktoratet for naturforvaltning 1996. Viltkartlegging. DN-håndbok 11. (revidert i 2000).

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. Ny revidert utgave av DN-håndbok 1999-13.

Direktoratet for naturforvaltning 2000. Kartlegging av ferskvannslokaliteter. DN-håndbok 15-2000.

Efteland, S. 1994. Fossefall *Cinclus cinclus*.S. 342i: Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Gullikstad, K. J. (red). 1972. Tydalsboka 2. b. Utgitt av Tydal kommune.

Hogstad, O. (red). 1994. Norges dyr. Fuglene 1.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S., Skjelseth, S. (red) 2010. Norsk Rødlister 2010 – Norwegian Red List. Artsdatabanken, Norway.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk.

Norges geologiske undersøkelse <http://www.ngu.no/>

Puschmann, O. 2005. "Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner." NIJOS- rapport 10/2005. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås. Side 134-137.

Raddum, G., Arnekleiv, J. V., Halvorsen, G. A., Saltvet, S. J. og Fjellheim, A. Bunndyr. Økologiske forhold i vassdrag – konsekvenser av vannføringsendringer. Norges Vassdrags- og energidirektorat, Oslo.

Statens vegvesen 2006. Håndbok 140. Konsekvensanalyser. 292 s.

Steel, C., Bengtson, R., Jerstad, K., Narmo, A.K. & Øigarden, T. 2007. Små kraftverk og fossefall. NOF-rapport nr. 3 2007. 30 s (+ vedlegg).

Svensson, L., Grant, P.J., Mullarney, K., Zetterström, D. 2004. Gyldendals store fugleguide. Europas og middelhavsområdet fugler i felt. 2 red. utg. Norsk utgave ved V. Ree (red.) J. Sandvik & P.O. Syvertsen. Gyldendal Fakta, Oslo.

11.2 Muntlige kilder

Bjørn Rangbru, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, rådgiver miljøvernavdelinga.

Hilde Kirkevoll, miljøansvarlig i Tydal kommune (tlf. 73 81 59 00)

Ola. O. Aune, grunneier, Tydal. (tlf. : 73 81 56 32 el. mob: 938 18 063)

Henning Tjørhom, Småkraftkonsult AS, 6723 Svelgen. (tlf. 977 46 601)

11.3 Kilder fra internett

Dato	Nettstad
10.11.10	Direktoratet for naturforvaltning, INON
10.11.10	Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase
10.11.10	Artsdatabanken, Rødlista og Artskart
10.11.10	Gislink , karttenester
10.11.10	Universitetet i Oslo, Lavdatabasen
10.11.10	Universitetet i Oslo, Soppdatabasen
10.11.10	Direktoratet for naturforvaltning, Rovdyrbase
10.11.10	Universitetet i Oslo, Mosedatabasen
10.11.10	Direktoratet for naturforvaltning, Lakseregisteret
10.11.10	Direktoratet for naturforvaltning, Vanninfo
10.11.10	Riksantikvaren, Askeladden kulturminner
10.11.10	Noregs geologiske undersøking, Berggrunn og lausmasser